

2017

MVO jaarverslag 2017

Wilco Beheer BV

People | Planet | Profit

Wilco
BOEKEN EN TIJDSCHRIFTEN - LOCATIE ZUTPHEN

Bariet Ten Brink
BOEKEN EN TIJDSCHRIFTEN

Wilco
BOEKEN EN TIJDSCHRIFTEN

Voorwoord

Verantwoord ondernemen zit in het hart van ons bedrijf; in de omgang met elkaar, met onze klanten én met het milieu en onze leefomgeving. Wij nemen onze verantwoordelijkheid serieus en beogen telkens weer een goede balans tussen people, planet en profit bij al onze bedrijfsbeslissingen. Met het verkleinen van onze CO₂ voetafdruk willen wij een bijdrage leveren aan het tegengaan van klimaatverandering.

Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn:

- ✓ Samenwerken is meer dan samen werken. Korte communicatielijnen tussen directie en werkvloer en een collectieve werkhouding om gezamenlijk de beste prestatie te leveren vanuit de teamgedachte, waarbij niemand onderdoet voor de ander.
- ✓ Technology driven middels investeringen gericht op verdere verbetering van snelheid, effectiviteit en efficiency met een hoogwaardige productkwaliteit als basisvoorwaarde.
- ✓ Onafhankelijke bedrijfspositie, waarbij wij afstand nemen van de groepsvorming binnen de grafische branche. Geeft ons meer invloed op het realiseren van een financieel gezonde positie en garandeert bij de klant - gevoelsmatig - meer vertrouwen in de continuïteit van de relatie.
- ✓ Als schoon bedrijf opereren. Voorkomen dan wel beperken van milieubelasting, CO₂ emissie en hinder door onze bedrijfsvoering.

Onze missie

Het verantwoord en winstgevend vervaardigen van boeken en tijdschriften voor relaties in het binnen- en buitenland, waarbij de belangen van alle stakeholders zo goed mogelijk behartigd worden. De focus van onze klantenportfolio is gericht op uitgeverijen in het wetenschappelijke, educatieve en literaire segment.

Onze doelen

- 1. Gezond financieel resultaat gebaseerd op efficiency en productiviteit.*
- 2. Meer bewustwording omtrent productkwaliteit, kosten, veiligheid en gezondheid, milieu en leefomgeving.*
- 3. Reductie CO₂ emissie door inzet duurzame energie en besparingsmaatregelen.*
- 4. Reductie CO₂ emissie en fijnstof eigen goederenvervoer en zakelijk vervoer (keuze voor elektrische vervoersmiddelen).*
- 5. Minder gevaarlijk afval.*
- 6. Minimale VOS-emissie.*

Verantwoord ondernemen vraagt om transparantie. U mag erop vertrouwen dat wij ons niet beter voordoen dan wij daadwerkelijk zijn. Middels dit jaarverslag willen wij verantwoording afleggen over onze MVO-prestaties. Door de verschillende certificaten wordt ons managementsysteem met regelmaat getoetst door externe, onafhankelijke auditoren van geaccrediteerde certificatie-instanties. Ons inziens biedt dit voldoende waarborg voor de objectiviteit en juistheid van informatie opgenomen in dit verslag.

Robert Jan de Rooij,
DGA

Frank van Zijl,
algemeen directeur

William Schuring
adjunct directeur

Inhoud

Pagina	Hoofdstuk
	1 Profiel
4	1.1 Organisatie
4	1.2 Bedrijfsprocessen
4	1.3 Kwaliteitsbeleid
5	1.4 Onze certificaten
5	1.5 Verslagleggingsprofiel
6	2 MVO 2017 in vogelvlucht
8	3 People
8	3.1 Medewerkers
8	3.2 Opleiding en training
8	3.3 Gezondheid en vitaliteit
9	3.4 Veiligheid
9	3.5 Maatschappelijke betrokkenheid
10	4 Planet
10	4.1 Energie
10	4.1.1 Elektriciteit
10	4.1.2 Energie voor gebouwverwarming (aardgas)
11	4.2 Drinkwater en afvalwater
12	4.3 Emissies naar de lucht
12	4.3.1 VOS emissie door isopropylalcohol
12	4.3.2 VOS emissie door oplosmiddelhoudende reinigingsmiddelen
13	4.3.3 Emissie door ozonlaag afbrekende stoffen en gefluoreerde broeikasgassen
13	4.4 Grondstoffen
13	4.5 Gevaarlijk afval
14	4.6 Bedrijfsafval
14	4.7 Vervoer
14	4.7.1 Goederenvervoer
15	4.7.2 Zakelijk verkeer en woon-werkverkeer
15	4.8 CO2 emissie
16	4.9 Ongewone voorvallen en controle door bevoegd gezag
17	5 Vooruitblik 2018 en verder

1. Profiel

1.1. Organisatie

Drukkerij Wilco BV, Bariet Ten Brink BV en Wilco Zutphen BV - voorheen Wöhrmann BV - zijn 100% dochterondernemingen van Wilco Beheer BV (hierna te noemen: Wilco). In totaal heeft Wilco ± 470 werknemers in dienst (status d.d. 01-01-2018). Directie wordt gevormd door de heren R.J. de Rooij (DGA), F. van Zijl en W. Schuring. Alle bedrijven zijn lid van het Koninklijk Verbond van Grafische Ondernemingen. Dhr. F. van Zijl neemt deel in de KVGGO Ledenraad, segment grote bedrijven. Wij zijn voornemens in 2018 partner te worden van MVO Nederland.

*Wilco BV
Vanadiumweg 6+9
3812 PX Amersfoort
KvK 31014193
T. +31 (0)88-1105 500
E. info@wilco.nl*

1.2. Bedrijfsprocessen

Wilco is een offsetdrukkerij in plano offset (vellendruk) en rotatie-offset, voornamelijk werkzaam voor uitgeverijen. Wilco is gespecialiseerd in hoogwaardige boeken en Bariet Ten Brink in tijdschriften. Wij houden alles in eigen hand: van verkoop tot order, van prepress tot drukwerk en van afwerking tot distributie. Drukwerk wordt in onze eigen binderij afgewerkt tot gehechte, genaaid of garenloos gebrocheerde en hard gebonden producties. In koudlijm, hotmelt of PUR en met een papieren dan wel linnen band. Lamineren met een uitgebreide keuze in laminaat en (spot) UV lakken wordt in eigen huis verzorgd; gespecialiseerde veredeling en afwerking geschiedt bij derden. Verzending vindt plaats middels eigen goederenvervoer en transporteurs. Onze totale productie-omvang is ca. 30.000 ton papier per jaar.

*Bariet Ten Brink BV
Eekhorstweg 1
7942 JC Meppel
KvK 57155399
T. +31 (0)88-1105 400
E. tb@bariet-tenbrink.nl*

*Wilco Zutphen BV
Estlandsestraat 1
7202 CP Zutphen
KvK 66854822
T. +31 (0)88-1105 600
E. info@wohrmann.nl*

1.3. Ons kwaliteitsbeleid

Wij willen een grafisch productiebedrijf zijn dat:

- ✓ klantgericht werkt, waarbij de afgesproken productkwaliteit wordt geleverd;
- ✓ efficiënt, snel en productgericht werkt om (inter)nationaal concurrerend te zijn;
- ✓ bewust handelt met betrekking tot mens en milieu;
- ✓ medewerkers uitdagend werk biedt in een slagvaardige organisatie.

Onze strategie is gebaseerd op behoud van voldoende productiecapaciteit binnen Nederland, opdat uitgeverijen niet naar het buitenland gaan en efficiencyvergroting ten bate van een positief bedrijfsresultaat. Onze marktbenadering kenmerkt zich door:

- ✓ Slagvaardig (blijven) inspelen op de marktvraag naar zeer korte levertijden.
- ✓ Focus op verdere kwaliteitsverbetering om de productkwaliteit op of boven het door de markt vereiste niveau te houden. Implementatie en certificatie conform ISO 12647-2, 12647-7 en ISO 9001:2015 blijft relevant.
- ✓ Volledig productieproces van tijdschriften, paperbacks en hard gebonden boeken onder ons eigen dak. Hierdoor zijn wij beter in staat korte doorlooptijden en een hoog kwaliteitsniveau te realiseren.
- ✓ Streven naar langdurige samenwerkingsrelaties met duidelijke voordelen voor de klant op het gebied van snelheid en betrouwbaarheid in levering, productkwaliteit, flexibiliteit, korte communicatielijnen en een scherpe prijs/kwaliteitsverhouding, waarbij wij niet meegaan met de - buitenlandse- prijsdruk.
- ✓ No nonsens en familiale klantbenadering op directieniveau, waardoor wij in de gelegenheid zijn om diep in de organisatie van de klant te kijken.

Om financieel gezond te blijven - nu en in de toekomst - beogen wij omzetgroei en -diversificatie, maar ook efficiencyverbetering en kostenbeheersing. Investerings moeten een meerwaarde opleveren voor de bedrijfsvoering op het gebied van snelheid, effectiviteit, efficiency en kwaliteit van de organisatie en onze medewerkers. De komende jaren staan in het teken van verdere optimalisatie van onze bedrijfsprocessen en reductie van (faal)kosten.

Samen met ons beleid op het gebied van people en planet - zie hoofdstuk 3 en 4 - kunnen wij de belangen van onze klanten, onze medewerkers en overige belanghebbenden zo goed mogelijk behartigen, opdat de continuïteit van alle drie de bedrijven in gezamenlijkheid gewaarborgd kan worden.

1.4. Onze certificaten

- ✓ ISO 9001:2008 (Wilco BV, Wilco Art Books BV, Bariet Ten Brink BV, Wilco Zutphen BV)
- ✓ ISO 14001:2004 (Wilco BV, Wilco Art Books BV, Wilco Zutphen BV)
- ✓ ISO 12647-2 Colourmanagement vellenoffset
- ✓ ISO 12647-7 Colourmanagement prepress
- ✓ FSC® ter bijdrage aan verantwoord gebruik van hout(pulp)
- ✓ PEFC® ter bijdrage aan verantwoord gebruik van hout(pulp)
- ✓ CO₂ neutraal ter compensatie van de CO₂ emissie (Wilco BV)

1.5. Verslagleggingsprofiel

Dit MVO-jaarverslag beschrijft onze belangrijkste prestaties van het jaar 2017 op het gebied van people, planet en profit. Het betreft alle bedrijfsactiviteiten van Wilco op de locaties in Amersfoort, Meppel en Zutphen exclusief transport door derden. Bedrijfsactiviteiten die in onze opdracht bij andere bedrijven op andere locaties plaats vinden, vallen hierbuiten.

Prestaties zijn weergegeven per bedrijf en cumulatief voor 2017. Tevens zijn de cumulatieve prestaties van 2016 voor Drukkerij Wilco en Bariet Ten Brink gerapporteerd; voor Wilco Zutphen zijn geen betrouwbare cijfers over 2016 beschikbaar. Beoogd wordt om jaarlijks een MVO-jaarverslag uit te brengen.

*Neem voor meer informatie
contact op met:*

*William Schuring
E. wschuring@wilco.nl*

2. MVO 2017 in vogelvlucht

✓ Eén locatie voor Bariet Ten Brink

Vanaf december 2016 zijn Drukkerij Bariet uit Steenwijk en Ten Brink in Meppel samen verder gegaan onder Bariet Ten Brink. Naast efficiencyverbetering en procesoptimalisatie is er sprake van een positieve milieu-impact; de CO₂ voetafdruk van één productielocatie valt lager uit dan bij twee afzonderlijke locaties. De fusie heeft niet geleid tot gedwongen ontslagen; medewerkers zijn in dienst van Bariet Ten Brink BV gekomen.

✓ Overname Koninklijke Wöhrmann

Per 1 oktober 2016 zijn alle aandelen van Koninklijke Wöhrmann - onderdeel van de Franse multinational Groupe CPI - overgenomen. Met deze strategische overname zijn wij een krachtige speler op de (inter) nationale boekenmarkt, waarbij de productie van hoogwaardige boeken in Nederland - hopelijk - ook voor de toekomst gewaarborgd blijft. De overname heeft in beginsel niet geleid tot gedwongen ontslagen; in de loop van 2017 zijn er wel medewerkers uit dienst gegaan, zowel gedwongen als niet gedwongen. Door verschuiving van medewerkers van indirecte naar directe arbeidsplaats hebben wij het aantal gedwongen ontslagen tot een minimum weten te beperken. In 2017 is het machinepark sterk gemoderniseerd, waarmee Zutphen gelijk aan Meppel een prachtige productielocatie is geworden. Wöhrmann gaat per 1 januari 2018 verder onder de naam Wilco.

✓ Investeringsprogramma

In 2016-2017 is een uitgebreid investeringsprogramma uitgevoerd. Vanuit oogpunt van standaardisatie zijn alle plano offsetpersen vervangen voor Heidelberg XL drukpersen: in 2016 binnen Drukkerij Wilco en in 2017 binnen Bariet Ten Brink en Wilco Zutphen. Gedane investeringen in de binderij hebben het mogelijk gemaakt om drukwerkveredeling, afwerking van boekproducties en postale verzending voor het merendeel in eigen huis te houden. Deze strategische keuzes pakken goed uit voor onze efficiency, beheersing van doorlooptijden en hoogwaardige productkwaliteit. Daarentegen hebben deze keuzes ook een impact op onze CO₂ voetafdruk: meer productiebewerkingen vragen meer energie en genereren meer afval.

✓ IPA-vrij drukken

Isopropylalcohol (IPA) is een vluchtige organische stof. Door onze investeringskeuze voor Heidelberg XL drukpersen draaien wij IPA-vrij op alle conventionele machines. Op UV LED machine(s) wordt IPA-gereduceerd gedraaid met ± 3% IPA, een bewuste keuze om kwaliteitsproblemen te voorkomen. Timson rotatiepersen draait eveneens IPA-vrij. Hiermee is VOS-reductie voor ons geen issue meer.

✓ Energiebesparing

Op grond van het energiebesparingsonderzoek 2015 door Stichting Stimular wordt binnen Drukkerij Wilco gewerkt aan het stapsgewijs verkleinen van onze CO₂ voetafdruk. In 2017 hebben wij alle conventionele TL-verlichting in de gehele productie vervangen door energiezuinige LED verlichting; niet alleen in Amersfoort, maar ook in Zutphen. In Amersfoort is ook conventionele buitenverlichting middels gloeilampen vervangen door LED verlichting. In 2018 staat een soortgelijk energiebesparingsonderzoek voor Wilco Zutphen gepland.

In 2016 en 2017 is een subsidieaanvraag voor zonnepanelen ingediend, maar deze is (nog) niet gehonoreerd.

✓ Vervoersefficiency

In 2017 hebben wij hard gewerkt aan verbetering van onze vervoersefficiency. Betere afstemming van de productieplanning op overnight transport heeft het aantal directe ritten beperkt. De vervoersefficiëntie van onze eigen vrachtwagens is merkbaar verbeterd door combinatievervoer tussen de locaties onderling met een zo hoog mogelijke beladingsgraad.

Boeken worden binnen Nederland veelal geleverd aan CB in Culemborg, die zorg draagt voor verdere distributie naar verkooppunten als boekhandels of direct naar de consument. In 2017 zijn wij met CB een regeling overeengekomen met een positieve impact voor hun CO₂ voetafdruk. In principe rijden de vrachtwagens van CB leeg terug vanuit Noord- en Oost-Nederland naar Culemborg, hetgeen veel “loze kilometers” betekent. Sinds 2017 rijdt CB dagelijks met één retourrit vanuit Noord-Nederland langs Meppel en Amersfoort om gereed product bestemd voor CB op te halen; een tweede retourrit komt vanuit Oost-Nederland langs Zutphen. Op beide ritten hebben de wagens in 90% van de gevallen een beladingsgraad van (vrijwel) 100%.

3. People

Medewerkers zijn het menselijk kapitaal van ons bedrijf. Wij willen mensen uitdagend werk bieden in een slagvaardige organisatie. Investering op het gebied van opleiding, veiligheid, gezondheid en welzijn is onze sociale verantwoordelijkheid. Voldoen aan geldende wet-&regelgeving is vanzelfsprekend.

Onze doelen

1. *Investering in machinetraining: meer efficiency, betere productkwaliteit.*
2. *Competentiemanagement.*
3. *Reductie kortdurend verzuim met 10%.*
4. *Geen letselgevallen.*

3.1. Medewerkers

	Wilco	Bariet Ten Brink	Wilco Zutphen	Totaal
aantal fte per 31 december	223.0	134.8	96.8	454.6
% man	87.0	92.2	94.5	90.1
% vrouw	13.0	7.8	5.5	9.9
% leeftijdsgroep 15-30 jaar per 31 december	4.9	6.6	3.8	5.1
% leeftijdsgroep 30-45 jaar per 31 december	24.7	28.9	16.3	24.2
% leeftijdsgroep 45-67 jaar per 31 december	70.4	64.5	79.9	70.7
aantal fte in dienst	30.0	50.0	5.0	85.0
aantal fte uit dienst	17.0	17.8	23.0	57.8
% medewerkers met minder kansen op de arbeidsmarkt ¹⁾	1.0	0.7	0.0	0.7

1) Hieronder vallen Wajong medewerkers, WIA medewerker, medewerkers die via UWV uit een bijstandssituatie komen en/of oudere medewerkers, waarvoor loondispensatie geldt.

3.2. Opleiding en training

	Wilco	Bariet Ten Brink	Wilco Zutphen	Totaal
% medewerkers die opleiding heeft gevolgd ^{t.o.v. totaal aantal fte}	19.0	29.6	51.3	29.0
% leerling- en stageplaatsen ^{t.o.v. totaal aantal fte}	0.0	0.0	1.0	0.2

Ons investeringsprogramma in nieuwe drukpersen en binderijmachines heeft geresulteerd in machine-training op uitgebreide schaal. Veilig rijden op elektrische heftrucks borgen wij middels een rijvaardigheids-training die extern of in-company wordt georganiseerd. Onze BHV-organisatie houden wij op niveau met een jaarlijkse herhalings-training.

3.3. Gezondheid en vitaliteit

Wij willen onze medewerkers goede arbeidsomstandigheden bieden op het gebied van gezondheid en welzijn. Wij zijn dan ook alert op mogelijke risico's op gezondheidsschade als gevolg van schadelijk geluid, ergonomische (over)belasting en blootstelling aan gevaarlijke stoffen. Hiertoe worden de benodigde investeringen gedaan en maatregelen genomen. Wij streven actief naar 'liever aangepast aan het werk dan ziek thuis'. Met name het VVC, ons eigen verzend- en verpakkingscentrum in Amersfoort, biedt vaak mogelijkheden om medewerkers een alternatief te bieden.

	Wilco	Bariet Ten Brink	Wilco Zutphen	Totaal
aantal verzuimmeldingen	184	80	60	324
% verzuim totaal	3.5	4.3	3.3	3.7
% kortdurend verzuim ≤ 5 dagen <small>t.o.v. totaal aantal verzuimmeldingen</small>	51.0	62.5	51.7	54.0
% middellang durend verzuim > 5 en ≤ 30 dagen <small>t.o.v. totaal aantal verzuimmeldingen</small>	38.5	18.8	35.0	32.9
% langdurend verzuim > 30 dagen <small>t.o.v. totaal aantal verzuimmeldingen</small>	10.5	18.7	13.3	13.1

In 2014 was het gemiddelde ziekteverzuim in de grafische industrie 3,7% met een sterke variatie qua grootte van het bedrijf; bij de grotere bedrijven (> 100 werkzame personen) lag het verzuim bijna 3x zo hoog als bij het midden- en kleinbedrijf. Het gemiddelde ziekteverzuim in de industrie laat volgens het CBS een stijging zien van 4,8% in 2016 naar 5% in 2017. Met een totaal verzuim van 3,7% behalen wij op zich een prima resultaat; te meer daar meer dan de helft hiervan kortdurend verzuim is.

3.4. Veiligheid

Wij willen onze medewerkers een veilige werkomgeving bieden om bedrijfsongevallen, al dan niet resulterend in persoonlijk letsel, te voorkomen. Wij zijn alert op onveilige arbeidssituaties en nemen maatregelen om deze te voorkomen of onmiddellijk op te heffen. Er wordt voorzien in training - m.n. veilig rijden en werken met intern transportmaterieel - en instructies om het werk veilig te kunnen uitvoeren.

	Wilco	Bariet Ten Brink	Wilco Zutphen	Totaal
aantal letselongevallen met verzuim	0	1	1	2
aantal letselongevallen zonder verzuim	5	0	3	8
controle op handhaving door Inspectie SZW	nee	ja	nee	-

Desondanks heeft zich in 2017 een bedrijfsongeval met ernstig letsel voorgedaan bij Bariet Ten Brink, waarbij de Inspectie SZW is ingeschakeld. Daarnaast heeft de Inspectie SZW een controle op Psychosociale Arbeidsbelasting uitgevoerd; dit naar aanleiding van een situatie omtrent discriminatie op de werkvloer bij een ander grafisch bedrijf waardoor vanuit SZW een grotere steekproef onder grafische ondernemingen is uitgevoerd. Bariet Ten Brink is hierbij ook gecontroleerd en hier zijn enkele kleine afwijkingen geconstateerd in het administratieve deel van de gestelde eisen. Vanzelfsprekend zijn alle maatregelen genomen die nodig werden geacht om geconstateerde overtredingen op te heffen. Zo is een nieuwe RI&E uitgevoerd en een vertrouwenspersoon aangesteld.

3.5. Maatschappelijke betrokkenheid

Bij gelegenheid bieden wij sponsoring in natura door het verzorgen van boekproducties etc. voor maatschappelijk betrokken organisaties en initiatieven, waarmee wij ons verbonden voelen.

4. Planet

Wij zijn ons bewust van de milieu-impact van onze bedrijfsactiviteiten en nemen onze verantwoordelijkheid met betrekking tot onze leefomgeving serieus. Wij opereren als schoon bedrijf om milieubelasting en hinder zoveel mogelijk te beperken. Wij beogen duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Door onze CO₂ voetafdruk zo klein mogelijk te maken, willen wij een bijdrage leveren aan het tegengaan van klimaatverandering. Drukkerij Wilco en Wilco Zutphen kennen een lange historie - sinds eind jaren negentig - van ISO 14001 certificering. Tevens produceert Drukkerij Wilco sinds 1 juli 2011 CO₂ neutraal middels inkoop van groene stroom en compensatie van de resterende CO₂ uitstoot.

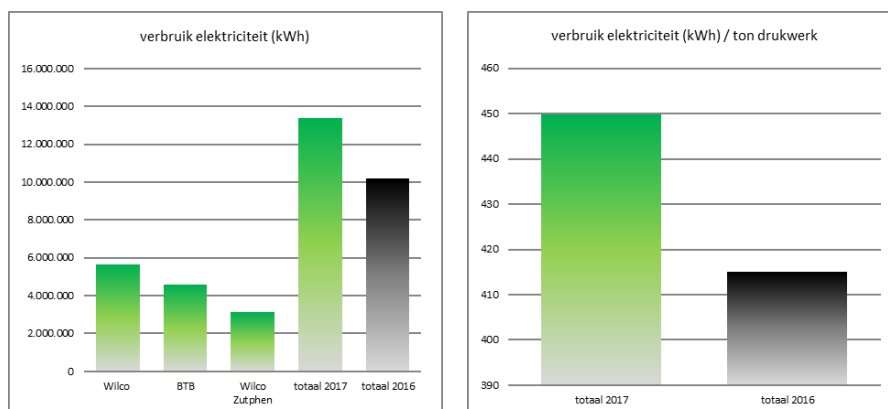
Onze doelen

1. *Energiebesparing.*
2. *Inzet duurzame energie.*
3. *Reductie CO₂ emissie door betere vervoer efficiëntie van eigen goederenvervoer.*
4. *Reductie gevaarlijk afval.*
5. *Reductie VOS emissie.*

4.1. Energie

4.1.1. Elektriciteit

Wij kopen groene stroom afkomstig van buitenlandse waterkrachtcentrales in voor Drukkerij Wilco en Wilco Zutphen. Voor Bariet Ten Brink is dit nog grijze stroom; bij afloop van het huidige energiecontract wordt dit vanzelfsprekend omgezet naar groene stroom.

Wilco Zutphen had ten tijde van Wöhrmann te weinig omzet, lees productieomvang (tonnage papier) voor de beschikbare productiecapaciteit en ruimte; dit gaat ten koste van een efficiënt elektraverbruik.

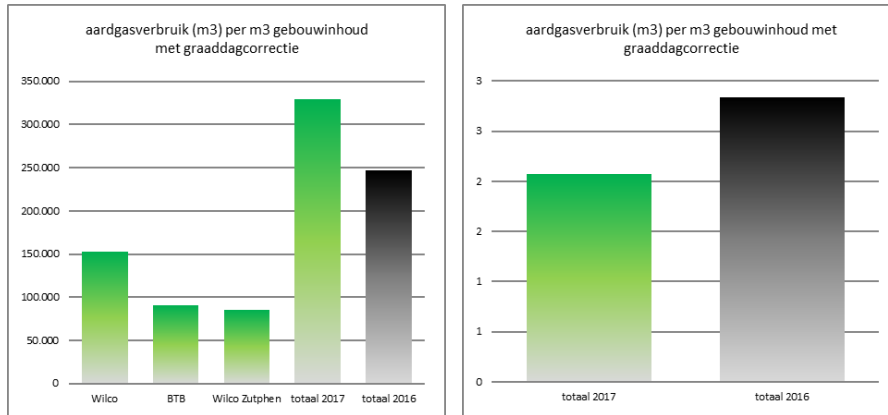
Medio 2017 is alle conventionele TL-verlichting in productie, magazijn en expeditie binnen Amersfoort en Zutphen vervangen door energiezuinige LED verlichting. Tevens is in Amersfoort de conventionele buitenverlichting (gloeilampen) vervangen door LED verlichting. Dit heeft in Amersfoort alleen al een energiebesparing van ± 10% opgeleverd: 2.737.249 kWh (juli-dec 2017) versus 3.059.103 kWh (juli-december 2016).

4.1.2. Energie voor gebouwverwarming (aardgas)

Drukkerij Wilco heeft een koude-warmteopslagsysteem; energie wordt opgeslagen in de bodem voor gebouwverwarming en -koeling. Hierdoor wordt substantieel minder gebruik gemaakt van fossiele brandstoffen (aardgas), waardoor onze CO₂ voetafdruk wordt verkleind. In totaal is 146.592 m³ aardgas equivalent aan warmte en koude opgewekt, terwijl 153.174 m³ aardgas is ingekocht; een CO₂ besparing van 276 ton in 2017. In Meppel en Zutphen wordt uitsluitend aardgas gebruikt voor gebouwverwarming.

Energieverbruik voor gebouwverwarming is mede afhankelijk van aantal bedrijfsuren. De bedrijven kennen een 24-uurs productie; drukkerij en binderij werken in 3-ploegendienst. Tevens spelen weersinvloeden - buitentemperatuur - een rol; dit is gecorrigeerd middels graaddagen.¹⁾

1) Een graaddag wordt gedefinieerd als referentietemperatuur (18 °C) minus de gemiddelde temperatuur over de gehele dag gemeten bij het KNMI in De Bilt, geminimaliseerd op 0. Bij een gemiddelde dagtemperatuur van 10 °C kent de dag een equivalent van 8 graaddagen. Bij een gemiddelde dagtemperatuur van 20 °C is het aantal graaddagen 0 (er is geen ruimteverwarming nodig).

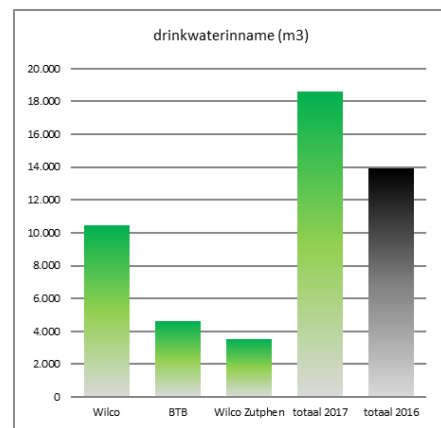

Wilco Zutphen is energetisch efficiënt qua aardgasverbruik met een index van 0,95 m³ aardgas per m³ gebouwinhoud. Dit ligt beduidend lager dan Drukkerij Wilco (3,78 m³/m³) en Bariet Ten Brink (1,94 m³/m³) en heeft dus een positieve impact op de totale index. In 2017 zijn geen energiebesparende maatregelen genomen omtrent aardgasverbruik.

4.2. Drinkwater en afvalwater

Drinkwater wordt grotendeels gebruikt voor productie-doelinden als drukplaatvervaardiging, offsetdrukken en luchtbevochtiging; laatstgenoemde is van belang voor een stabiel drukproces. Daarnaast wordt drinkwater gebruikt voor sanitaire en huishoudelijke doelinden.

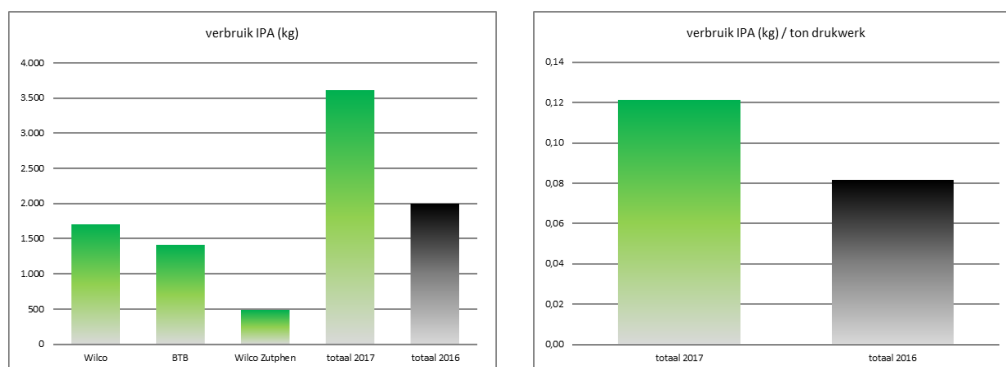
Door onze investeringskeuze voor Heidelberg XL drukpersen draaien wij IPA-vrij op de conventionele machines. Nadeel hiervan is dat het vochtwater sneller vervuult, dus vaker moet worden vervangen. Dit zien wij ook terug in de cijfers met een toename van ± 20% meer waterverbruik in 2017 bij Bariet Ten Brink. Drukkerij Wilco liet in 2016 met ± 27% een soortgelijke toename zien.

Vanuit arbo-oogpunt is bij Wilco Zutphen een automatische wasinstallatie voor zeeframes in gebruik genomen; voorheen werden deze handmatig schoon gespotten. In beide situaties wordt het spelwater op de riolering geloosd, hetgeen bij wetgeving is toegestaan.

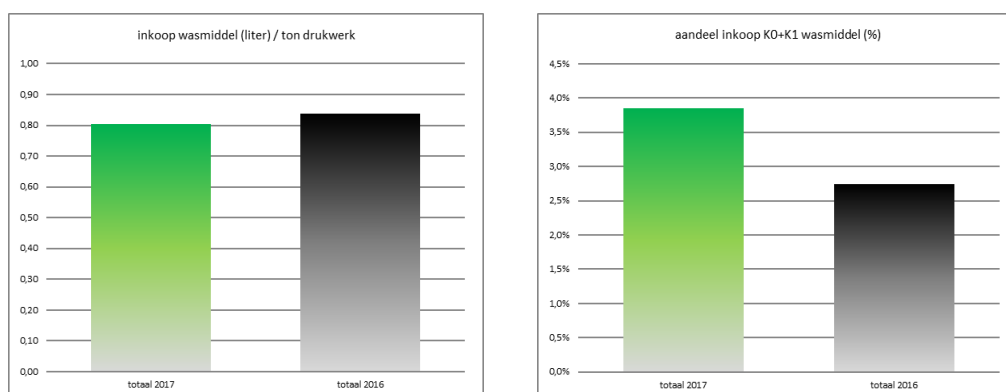
4.3. Emissies naar de lucht

4.3.1. VOS emissie door isopropylalcohol

Isopropylalcohol (IPA) is een vluchtige organische stof (VOS). IPA reductie heeft een positieve impact op mens en milieu. Door onze investeringskeuze voor Heidelberg XL drukpersen draaien wij IPA-vrij op alle conventionele machines. Ook de Timson rotatiepers draait IPA-vrij. In 2017 is een LED UV drukpers in bedrijf genomen; vanuit kwaliteitsoogpunt wordt hierop IPA-gereduceerd gedrukt ($\pm 3\%$). Bij Bariet Ten Brink was in de maanden mei tot en met juli 2017 sprake van een vochtwaterprobleem; IPA was noodzakelijk om een hardnekkige bacterie uit te bannen. Hierdoor meer IPA verbruik per ton drukwerk; met 0,12 kg per ton ligt dit nog steeds beduidend lager dan het branchegemiddelde voor offsetdrukkerijen > 30 fte (1,72 kg per ton).

4.3.2. VOS emissie door oplosmiddelhoudende reinigingsmiddelen

Met de investeringskeuze voor Heidelberg XL drukpersen is in 2017 ook een standaardisatie doorgevoerd omtrent het gebruik van hulpmiddelen voor offsetdruken, zgn. perschemie. Voor reiniging van drukpersen maken wij gebruik van minimaal K3 middelen met vlampunt ≥ 55 °C. Dit geldt voor de gesloten automatische wasinstallaties en voor handmatige reiniging middels spuitfles en poetsdoek. Bij voorkeur maken wij gebruik van K4 middelen met vlampunt > 100 °C, maar dit is nog zeer beperkt (ca. 2%).

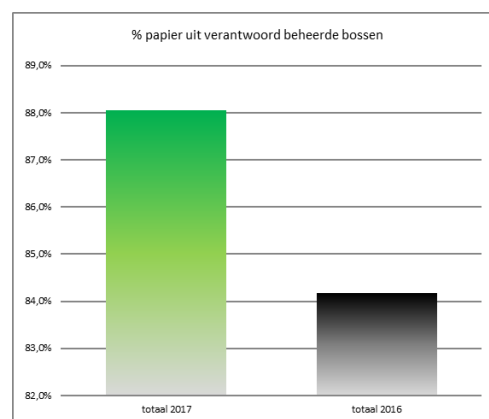
Voor het ontvetten van vochtrollen beogen wij minimaal het gebruik van K1 reinigingsmiddelen met vlampunt ≥ 0 °C, maar in de dagelijkse praktijk werden K0 middelen met vlampunt < 0 °C gebruikt. Deze zeer vluchtige oplosmiddelhoudende stoffen hebben een negatieve impact op mens en milieu en worden sinds eind 2017 niet meer ingekocht. Positief neveneffect van onze keuze voor Heidelberg XL drukpersen is een lager verbruik aan wasmiddel door de rollendoek-in plaats van borstelwasinstallatie. IPA-vrij drukken daarentegen vereist een meer frequente reiniging van vocht- en inktrollen; dit resulteert in een toename van K0/K1 wasmiddel.

4.3.3. Emissie door ozonlaag afbrekende stoffen en gefluoreerde broeikasgassen

Ozonlaag afbrekende en gefluoreerde broeikasgassen worden gebruikt als koudemiddel in installaties voor ruimtekoeling en drukperskoeling. Sinds 2012 wordt binnen Drukkerij Wilco geen gebruik meer gemaakt van R22, een HCFK koudemiddel. Binnen Bariet Ten Brink en Wilco Zutphen zijn nog airco units met R22 uitgerust; hiervoor geldt een uitfaseringsbeleid. Heidelberg XL drukpersen zijn watergekoeld (glycolkoeling) met gebruik van R407C, een HFK koudemiddel. De Baldwin koelinstallatie voor Timson rotatiepers is daarentegen nog uitgerust met R22. Onderhoud en CFK lekcontrole wordt uitgevoerd door erkende bedrijven met een bedrijfscertificaat F-gassen. In 2017 een emissie van 2,5 kg R407C koudemiddel als gevolg van lekkages.

4.4. Grondstoffen

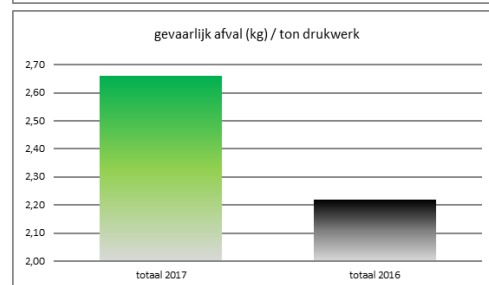
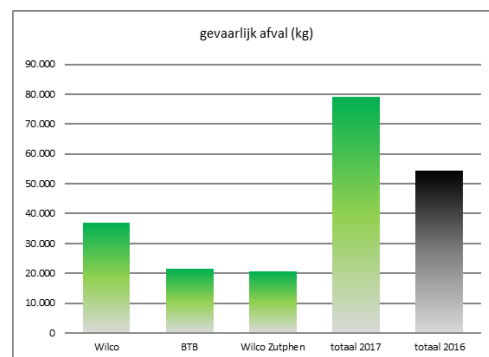
Verantwoord omgaan met de oergrondstof van ons bedrijf - hout - betekent voor ons een FSC® en PEFC™ Chain of Custody certificering. Werken met gecertificeerd materiaal houdt in dat wij gebruik maken van verantwoord geoogste houtvezels in het papier. Houtvezels zijn niet afkomstig uit gebieden waar traditionele, burgerrechten worden geschonden, uit bossen met hoge natuur- of cultuurwaarden, van genetisch gemodificeerde bomen en uit illegale kap of zgn. conversiekap, kappen van natuurlijk bos voor ander landgebruik.

4.5. Gevaarlijk afval

Heidelberg XL drukpersen zijn uitgerust met een rollendoek- in plaats van een borstelwasinstallatie. Dit genereert minder gevaarlijk afval; vervuild wasmiddel wordt namelijk in het rollendoek opgenomen.

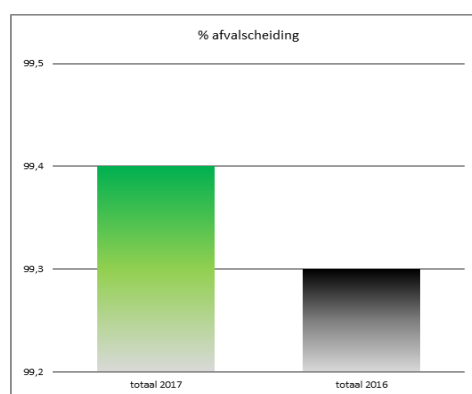
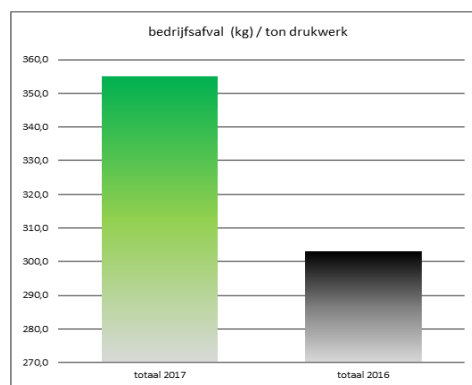
Binnen Drukkerij Wilco wordt plaatchemie middels Metafix pH control installaties geneutraliseerd en geloosd; bij Bariet Ten Brink en Wilco Zutphen wordt dit als gevaarlijk afval afgevoerd. Hierdoor is er sprake van beduidend meer gevaarlijk afval in 2017 t.o.v. 2016. Vanaf 2018 worden bij Wilco Zutphen ook Metafix pH control installaties geplaatst.

4.6. Bedrijfsafval

Onze grootste afvalstroom is papier en karton. In 2017 is 9.974.135 kg oud papier aangeboden voor recycling en hergebruik, zgn. 'renewable' grondstof. Dit is 328 kg per ton drukwerk, een toename van $\pm 19\%$ t.o.v. 2016. Dit is een logisch gevolg van onze strategische keuze om de afwerking tot complete boekproducties voor het merendeel in eigen huis te houden. Meer productie(bewerkingen) in de binderij genereert meer afval aan papier en karton.

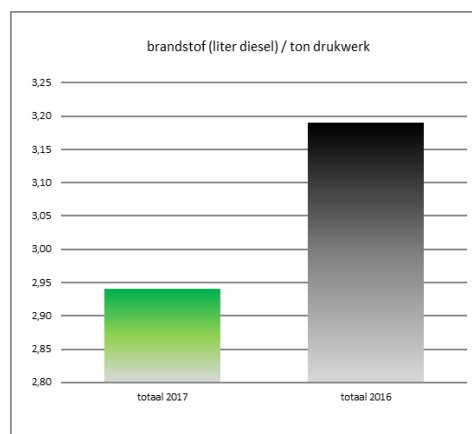
Per ton drukwerk is 355 ton aan bedrijfsafval in totaal afgevoerd in 2017. Naast papier en karton bieden wij ook hard kunststof, kunststof folie en PET bandmateriaal, metaal, aluminium offsetplaten en houten pallets aan voor recycling en hergebruik. Wij maken deels gebruik van retouremballage en lege cartridges worden ingeleverd voor hergebruik en refill ten behoeve van een goed doel. Met een afvalscheiding van 99,4% wordt slechts 2 kg brandbaar restafval afgevoerd per ton drukwerk.

4.7. Vervoer

4.7.1. Goederenvervoer

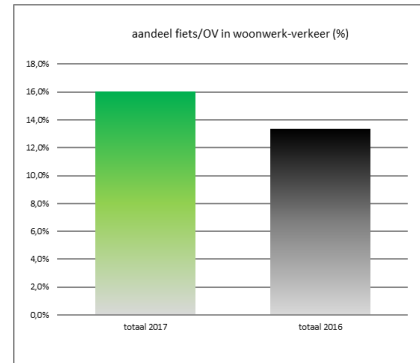
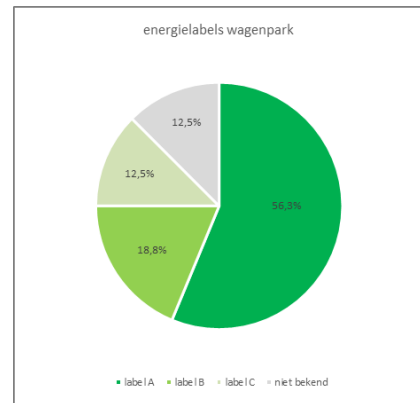
Goederenvervoer van halffabricaat en gereed product vindt bij voorkeur plaats met inzet van eigen vrachtwagens met een laadgewicht tussen 3,5 en 10 ton), die voldoen aan Euro 5 of Euro 6 norm. De vrachtwagens zijn uitgerust met een boordcomputer, die het brandstofverbruik per kilometer monitort. Door gebruik van Adblue wordt de schadelijke NOx uitstoot effectief omgezet in het niet-schadelijke stikstofgas en waterdamp. Betere afstemming van de productieplanning op overnight transport beperkt het aantal directe ritten. In 2017 is de vervoersefficiëntie merkbaar verbeterd door combinatievervoer tussen de locaties onderling met een zo hoog mogelijke beladingsgraad.

4.7.2. Zakelijk verkeer en woon-werkverkeer

Wilco hanteert als beleid voor aanschaf of lease van personenwagens dat zakelijk verkeer geschiedt met gebruikmaking van elektrische vervoersmiddelen in hybride uitvoering of 100% elektrisch óf anders zuinige vervoersmiddelen met energielabel A. Ons wagenpark telt 16 personenwagens; meer dan de helft heeft een energielabel.

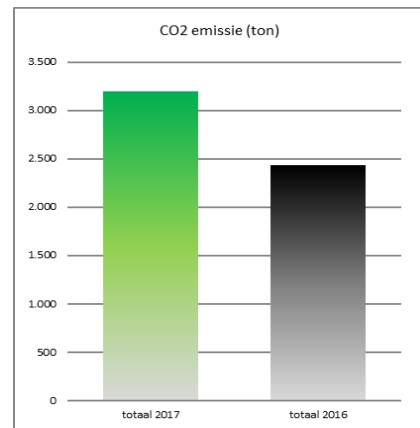
Reizen met openbaar vervoer wordt gestimuleerd door 100% reiskostenvergoeding, maar de mogelijkheden om gebruik te maken van OV is in de omgeving van de privé situatie van werknemers in meer of mindere mate beperkt en daarom veelal geen optie. Carpoolen wordt gestimuleerd door een maximale vergoeding voor reizen per auto; werknemers nemen hiertoe zelf het initiatief. In 2018 zijn Meppel en Zutphen uitsluitend productielocaties; de kantoorfuncties worden steeds meer gecentraliseerd in Amersfoort. Naar verwachting neemt hierdoor het woon-werkverkeer met de auto toe.

4.8. CO2 emissie

Wij zijn gebruiker van de Milieubarometer © Stichting Stimular om onze CO₂ voetafdruk te berekenen. Deze is op basis van CO₂-emissiefactoren, die gezamenlijk zijn vastgesteld door SKAO, Stimular, Connekt, Milieu Centraal en de Rijksoverheid. Emissiefactoren wijzigen door verandering van technieken. Wij volgen de meest actuele emissiefactoren, gepubliceerd op www.co2emissiefactoren.nl. Kanttekening: emissiefactor voor groene stroom van buitenlandse waterkrachtcentrales is gelijk gesteld aan groene stroom die voor meer dan 80% in Nederland is opgewekt. Wij hoeven namelijk niet te voldoen aan de norm voor de CO₂ Prestatieladder.

Drukkerij Wilco produceert sinds 1 juli 2011 CO₂ neutraal. In 2017 is de uitstoot van 1.273 ton CO₂ als gevolg van ons productieproces inclusief woon-werkverkeer van onze medewerkers tot en met het afleveren met eigen vrachtwagens naar CB gecompenseerd. CO₂ compensatie vindt plaats door inzet van zgn. VCS-credits verzorgd door Groenbalans. Uitgifte van deze credits voor duurzame energieproductie als bijvoorbeeld wind- en waterenergie mag alleen onder strenge internationale regelgeving. Drukkerij Wilco compenseert door investering in een kleinschalige waterkrachtcentrale in India.

4.9. Ongewone voorvallen en controle door bevoegd gezag

In 2017 hebben zich bij Drukkerij Wilco en Bariet Ten Brink geen ongewone voorvallen noch out-of-containment incidenten voorgedaan, waarbij stoffen zijn vrijgekomen met risico op verontreiniging van bodem en grondwater. Bij Wilco Zutphen heeft zich één incident voorgedaan zijnde overstrooming van de ondergrondse opslagtank voor plaatchemie; er is door ons niet tijdig gereageerd op de melding dat de opslagtank vol was, waardoor plaatchemie buiten de tank is gekomen. Opslagtank is in een lekbak geplaatst; dit incident heeft niet geleid tot verontreiniging van bodem en grondwater. Medewerkers zijn duidelijk geïnstrueerd. Tevens hebben wij de keuze gemaakt voor Van Gansewinkel als afvalinzamelaar voor plaatchemie in plaats van Wim Bruekers Recycling gezien de reputatie van laatstgenoemde.

Wij hebben geen klachten ontvangen aangaande hinder of verontreiniging van de leefomgeving.

Alle bedrijven vallen onder het Besluit Algemene Regels voor Inrichtingen Milieubeheer (Barim). In 2017 heeft de Omgevingsdienst noch Brandweer een handhavingsbezoek afgelegd bij Drukkerij Wilco en Bariet Ten Brink. Alle verplicht gestelde meldingen omtrent verandering van inrichting en rapportages omtrent koude-warmteopslag zijn ingediend. Op eigen initiatief is de Omgevingsdienst Achterhoek uitgenodigd voor een informatief bedrijfsbezoek bij Wilco Zutphen d.d. 14-06-2017. Tot op heden hebben wij geen milieu-boete ontvangen voortvloeiende uit overtreding van geldende wet-&regelgeving.

5. Vooruitblik 2018 en verder

Verbetering van onze MVO-prestaties heeft een positief effect op de continuïteit van onze bedrijfsvoering. Want elke vorm van verspilling kost niet alleen energie en tijd, maar ook geld op de korte of lange(re) termijn. Onze strategische keuzes voor centralisering in combinatie met specialisme per productielocatie en het in eigen huis maken van complete producties genereert een spanningsveld tussen efficiency en milieu-impact. Te denken valt aan meer elektriciteitsverbruik, meer woon-werkverkeer en meer goederenvervoer tussen locaties onderling. Maar ... wij gaan de uitdaging aan en willen onze ecologische voetafdruk minimaal gelijk houden, maar liever nog verder verkleinen.

✓ **Energiebesparing**

Vanuit de Energie Efficiency Directive is Wilco verplicht tot een energie-audit. Voor Drukkerij Wilco BV is in 2015 een energiebesparingsonderzoek door Stichting Stimular uitgevoerd en ter beoordeling voorgelegd aan RUD Utrecht. Een soortgelijk besparingsonderzoek wordt in 2018 uitgevoerd binnen Wilco Zutphen.

In Amersfoort liggen mogelijkheden voor energiebesparing m.n. op het gebied van reductie aardgasverbruik. Warmteverlies bij roldeuren vormt een belangrijk aandachtspunt. Dit past ook binnen de ontwikkelingen in het kader van "aardgasloos 2050".

✓ **Inzet duurzame energiebronnen**

In Amersfoort beogen wij plaatsing van zonnecollectoren op het dak mits gesubsidieerd. Bij afloop van huidige energiecontracten wordt (opnieuw) gekozen voor inkoop groene stroom, bij voorkeur afkomstig van Nederlandse windenergie.

✓ **Reductie CO₂ emissie en fijnstof door vervoer**

Vanuit de Energie Efficiency Directive is Wilco eveneens verplicht tot een vervoersaudit. De rapportage EED-audit Onderdeel Vervoer d.d. maart 2018 is op concernniveau opgesteld en ter beoordeling voorgelegd aan RUD Utrecht. Mogelijke maatregelen voor personen- en goederenvervoer zijn in kaart gebracht. Onze aandacht gaat vooral uit naar een logistiek optimalisatieproject dat in combinatie met automatisering meer inzicht moet brengen in de vervoersplanning van halffabricaat tussen locaties onderling, resulterend in meer transportefficiency en minder CO₂ uitstoot. Dit staat gepland voor 2018-2019.

Vanzelfsprekend continueren wij ons beleid omtrent zakelijk vervoer met gebruikmaking van elektrische vervoersmiddelen in hybride uitvoering of 100% elektrisch óf anderszins energiezuinig met label A. Ook ons beleid omtrent nieuwe vrachtwagens met Euro 6 motoren of hoger wordt gecontinueerd.

✓ **Reductie gevaarlijk afval**

In januari 2018 hebben wij de overstap gemaakt naar Fuji omtrent een groepsbrede vervanging van alle plaatbelichters vanwege -end-of-life cycle. Wij hebben de mogelijke toepassing van chemieloze CTP onderzocht. Dit blijkt technisch niet haalbaar te zijn voor LED UV drukpersen en is daardoor geen optie voor ons; standaardisatie is vanuit efficiency-oogpunt belangrijker. Door hogere output van nieuwe plaatbelichters zijn er minder machines nodig. Door keuze voor positief i.p.v. negatief plaat is een langere standtijd van het ontwikkelbad mogelijk. Toepassing Metafix pH control in Zutphen staat gepland voor 2018, waardoor plaatchemie na neutralisatie geloosd mag worden. In combinatie met 20-25% minder verbruik plaatchemie verwachten wij een reductie van hoeveelheid gevaarlijk afval.

Op dit moment wordt lege verontreinigde emballage afgevoerd als gevaarlijk afval. In 2018 gaan wij ons oriënteren op de mogelijkheid om deze emballage aan te bieden aan Tholu BV voor recycling en hergebruik, waarbij emballage door hen gespoeld wordt.

✓ **Reductie VOS emissie**

In 2018 willen wij geen oplosmiddelhoudende reinigingsmiddelen met vlampunt < 0 °C (K0) meer gebruiken. Indien technisch haalbaar willen wij meer K4 middelen met een vlampunt > 100 °C gaan gebruiken.

✓ **Duurzame inzet personeel**

In 2018 wordt meer aandacht besteed aan duurzame inzetbaarheid van het (ouder wordende) personeel. Hiervoor gaan de ondernemingsraden van alle vestigingen op training. Tevens wordt in 2018 een PMO (Preventief Medisch Onderzoek) gestart - uitgevoerd door het bedrijf Simple Check - waaraan alle medewerkers vrijwillig mogen deelnemen. Resultaten uit het PMO worden gekoppeld aan het project Duurzame Inzetbaarheid.